

Gazdasági hírszerzés és ipari kémkedés 2. rész

Ha a gazdasági hírszerzés és ipari kémkedés, vagy akár a biztonságpolitika általános problémáival, kérdéseivel foglalkozunk, elengedhetetlen, hogy kitérjünk a terminológiára is. Az állam biztonságának problematikájáról már a kezdetek kezdetétől beszélhetünk. Ahogy Szókratész állítja: „az állam oltalmazása egyben létrehozásának egyik okára is utal”. Egy állam vagy annak társadalmának zavartalan fejlődésének feltétele a biztonság. Az államra vonatkozó biztonság szó régebben a kihívást, a veszélyt hangsúlyozta, de mára visszanyerte eredeti értelmezését. Ma a biztonság „a személy, a társadalom és az állam létfontosságú érdekeinek védeltségi állapotát jelenti mind külső, mind belső veszélyekkel szemben”.

A BIZTONSÁG FOGALMA

Nemzetbiztonság és állambiztonság

A biztonság mai fogalma viszont felveti számunkra azt a megválaszolásra váró kérdést, hogy miként determinálhatjuk a létfontosságú érdekek jelentését, illetve meghúzható-e ezeknek az érdekeknek a határa? A választ a következő megfogalmazásban találjuk: „*a létfontosságú érdekek, szükségletek olyan összessége, amely kielégítése garantálja az egyén, a társadalom, valamint az állam létezését és progresszív fejlődésének lehetőségét*”. Ebből arra következtethetünk, hogy a létfontosságú érdekek egyetlen korlátja az azzal való visszaélés megakadályozása. Tehát kijelenthetjük, hogy az elmélet szerint, amit természetesen a gyakorlat is tükröz, **egy állam létfontosságú érdekeinek érvényesítése nem ismer földrajzi vagy politikai határokat**. Jól mutatja ennek az elméletnek a megvalósulását az az 1904-es eset is, amikor Theodor Roosevelt amerikai elnök a kongresszushoz intézett levelében a Panama-csatornával kapcsolatos lépéseket a nemzetbiztonság létfontosságú érdekének nevezte.

A biztonság fogalmának elemzése esetén a XXI. század elején ki kell térnünk elméleti sí-

kon a **nemzetbiztonság** és az **állambiztonság** problematikájára, illetve a **közbiztonság** fogalmának és jelentésének elkülönítésére. A fogalmak magyarázatához abból kell kiindulnunk, hogy megjelenésüket megelőzi egy részről az állam kialakulása, más részről pedig a magánélet és a közélet elkülönülése. Első lépésként az európai történelmet követve ki kell emelnünk az abszolút monarchiák megjelenését. Ez a fajta uralkodási forma ugyanis mérföldkőnek számít az állambiztonság fogalmának megjelenése szempontjából. Az előző évszázadok felfogása szerint: az a veszélyforrás, ami hadsereggel nem hárítható el, magánügy. Az abszolutizmus megjelenése és az avval együttjáró hatalmi koncentráció sokkal fejlettebb bürokráciát igényelt, beleértve a rendvédelmi szervek tagolódását is. Ezzel elkülönült az állambiztonság és a közbiztonság fogalma. A közbiztonság alapvetően a közösség színterén valósult meg a közösségek védelmi feladatainak államosításával. Ezzel szemben megjelent az a tevékenység, mely a politikai hatalom, illetve az uralkodó védelmére koncentrált, és így ezt a feladatot megkülönböztetve az udvari ügyektől, megteremtette az **állambiztonsági közügyet**. Demokratikus értékrend szerint

kijelenthetjük, hogy az állambiztonság alapvetően a diktatúra jellemzője. Ezek után viszont joggal merül fel a kérdés, hogy egy demokratikus berendezkedésű állam esetén milyen terminológiát használhatunk, és az miben különbözik a fenti, állambiztonsági terminológiától? A választ a nemzetbiztonság fogalmában találhatjuk meg. A nemzetbiztonság fogalma alapvetően abban hozott újat, hogy az állami érdek rovására a társadalmi és egyéni érdeket is a követendő biztonsági célok közé sorolta. Vagyis a nemzetbiztonságot az egyén, az állam és a társadalom érdekei határozzák meg. Ezek az érdekek természetesen különböznek egymástól. Az egyén alapvető érdekeit az alkotmányos és személyes jogainak biztonsága, életminőségének és szellemi-értelmi fejlődésének biztosítása jelenti. A társadalom számára elengedhetetlen feltétel a demokratikus jelleg és a társadalmi konszolidáció fenntartása. Az állam az alkotmányos rend, szuverenitás, területi sérthetlenségét, politikai, gazdasági, társadalmi stabilitás fenntartását, a jogrend demokratikus jellegét és a nemzetközi együttműködés fejlődését érti ezalatt. Ez alapján a nemzetbiztonság: az adott nemzet fizikai, gazdasági, nyelvi, kulturális létének

és fejlődésének, társadalmi és gazdasági egységének és cselekvőképességének külső és belső tényezők által nem fenyegetett, nem veszélyeztetett állapotát, a nemzet érdekeinek akadálytalan érvényre jutását jelenti.

Hangsúlyozni szeretnék néhány fontos dolgot. **A nemzetbiztonság nem igényel olyan mértékben ellenséggépet, mint az állambiztonság. Az elhárítás nem lehet totális.**

Az állambiztonsággal szemben, mely a politikailag privilegizált csoport érdekeit képviseli, a nemzetbiztonság nem igényli az állandó sikert a fennmaradásához. Mint a közbiztonságra, rá is az egyensúlyi állapot a jellemző. A kihívások túlnyomó részben kívülről érkeznek, és az elsődleges eszköz a korai felismerés, illetve az ezt követő gyors reagálás.

Az állambiztonsággal szemben a nemzetbiztonságnak nem lehet pártpolitikai színezete. A berendezkedést oltalmazza, így nem alkalmazható politikai pártok céljaira. A fenti állapotot a parlamenti és igazságszolgáltatási kontroll biztosítja.

Végezetül **a nemzetbiztonság célkitűzései társadalmi konszenzuson alapulnak, míg azokat az állambiztonság esetében a privilegizált csoport határozza meg.**

Nem eshetünk abba a hibába ➤

➤ Gazdasági hírszerzés és ipari kémkedés

ba, hogy kijelentsük: minden demokratikus ország nemzetbiztonsági felfogása azonos, mivel hasonló értékeket vallanak. Az egyes országok nemzetbiztonsági felfogása kizárólag önmagukra érvényes. Ennek oka a különböző, országonként változó biztonságfelfogásban

és az adott országokra vonatkozó kihívásokban keresendő. Az USA biztonságfelfogása szerint a biztonság *„nemcsak lakosságunk és területünk védelme a közvetlen támadástól, hanem létfontosságú gazdasági és politikai érdekeink védelme is különféle eszközökkel”*.

A Német Szövetségi Köztársaságban alkalmazott 1985-ös biztonságpolitikai szótár szerint a biztonság a veszély hiánya, illetve az egyes emberek, azok csoportjainak, az államoknak és államcsoportoknak a bizonyossága arról, hogy a lehetséges veszélyektől védve vannak. A lengyel megközelítés is hasonló alapokon nyugszik.

A fenti fogalmakból és összehasonlításból megállapíthatjuk, hogy a nemzetbiztonság fogalma alapvetően célkitűzéseket határoz meg a demokratikus országok számára, de a célokhoz vezető utak nem ismerhetők meg pusztán a definíciókból.

(Folytatjuk)

Harmados György